

УДК 341.1:343.35]:061ЄС

DOI <https://doi.org/10.32840/1813-338X-2023.1.33>**О. Л. Макаренко**

доктор юридичних наук, доцент,
професор кафедри історії і теорії держави та права,
заступник декана з міжнародної діяльності юридичного факультету
Запорізького національного університету

ОРГАНІЗАЦІЙНІ Й КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВІ КОМПОНЕНТИ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ КРАЇН ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

У статті досліджено організаційні й кримінально-правові компоненти антикорупційної інфраструктури країн ЄС. Відзначено, що ці елементи стосуються визначення наступного: місця корупції у правових зв'язках з неефективним управлінням економічною одиницею публічного сектора, з міжнародною торгівлею і приватним сектором економіки; кратності розмірів штрафів за корупцію, яка призводить до втрати довіри серед населення, іноземних партнерів, міжнародних організацій та об'єднань держав, фінансових збитків; обмеження готівкових розрахунків розміром до трьох тисяч євро за одну операцію від однієї особи впродовж однієї доби, що сприятиме виявленню необлікованих капталів, ускладнюватиме незаконне збагачення та організовану злочинність. Україні невідкладно треба впроваджувати цивільно-правовий інститут конфіскації активів, пов'язаних із злочинною діяльністю, через цивільну юрисдикцію, незалежно від розслідування та покарання злочинів в межах кримінально-процесуальної юрисдикції. Застосовувати цей інститут для усіх справ, в яких неможливо кримінально-правовим способом довести вчинення тяжких злочинів, які демонструють незаконне походження активів. Це допоможе запобігти використанню цього майна в майбутній злочинній діяльності.

Підсумовано, що ці заходи корелюють з намірами лідерів економічно найсильніших країн світу. Встановлено, що уніфікація антикорупційної системи в країнах Західної правової традиції унеможливить відмивання коштів, отриманих від корупції та іншими злочинними шляхами. Було зроблено висновок, що лідери країн G20 також прагнуть зміцнити міжнародну співпрацю та правову базу для боротьби з економічними злочинами, включаючи корупцію, пов'язану з організованою злочинністю та відмиванням грошей. У цьому зв'язку важливо укласти договори з іншими країнами про допомогу у корупційних та інших справах, що пов'язані з блокуванням, арештом, поверненням в Україну незаконно отриманих активів. Ключовою стає необхідність міжнародної співпраці у цій сфері, в тому числі на добровільній основі через Глобальну мережу антикорупційних правоохоронних органів, мережу профільних експертів G20 та інші подібні ініціативи. Результатом зусиль міжнародної спільноти має бути належно деталізована криміналізація різних внутрішніх і зовнішніх різновидів хабарництва, унеможливлення пересування корупціонерів світом тощо.

Ключові слова: відповідальність, доброчесність, злочин, конфіскація активів, корупція, організована злочинність, прокуратура, суд.

Постановка проблеми. Нині актуально звучать слова Бріджит Брінк Посла США на Україні про те, що у майбутній Україні не може бути місця тим, хто використовує державні ресурси для власного збагачення. Державні ресурси мають служити людям. Люди мають розуміти свою відповідальність один перед одним і перед державою. І що це не порожні слова. Це слова які мають глибоке коріння в цінностях, які Україна підтримує у своїх зусиллях бути частиною

євроатлантичного суспільства. США продовжуватимуть підтримувати зусилля України у створенні та становленні інституцій, які працюватимуть в інтересах багатьох, а не небагатьох. США буде нашими партнерами у війні проти російської агресії та підтримає нас у побудові нового майбутнього, яке буде гідним тих жертв, які доброчесні українці принесли. США дуже пишається партнерством з Україною [1]. Водночас упродовж 2022 р. Україна продемонстру-

вала збереження корупції під час розмитнення товарів, ухилення від мобілізації до Збройних Сил України, витрачання бюджетних коштів на закупівлю товарів, розподілу гуманітарної допомоги від наших країн-партнерів тощо. Вітчизняний правовий простір відзначається неврегульованістю відносин з просування інтересів окремих осіб або бізнес-структур через рішення/діяння чиновників публічної влади, невизначеністю механізмів ефективної ідентифікації фактів незаконного збагачення сукупно з поодинокістю вироків судів (виправдувальних чи обвинувальних) за резонансними корупційними справами топ-корупції; іншими прогалинами, колізіями у сфері публічно-правової доброчесності. У цьому зв'язку важливою стає свобода слова, яка необхідна для контролю громадян над недоброчесними частинами публічної влади та суспільства. Мільйони громадян України, які зараз рятуються від війни в європейських країнах та інших країнах світу, після війни будуть повертатися активніше, якщо вітчизняна політико-правова система стане набагато чеснішою, ніж у довоєнний період. Людиновимірність вітчизняного законодавства з протидії корупції та, перш за все кримінально-правових, кримінально-процесуальних, практик його застосування, фрагментарна. Міжнародна співпраця у цій сфері критично недостатня. При цьому поступ у ЄС та союзи воєнної безпеки забезпечується саме через відображення у формально-правових вимогах механізмів стимулювання прояву та подальшого використання людських чеснот. Адекватність юридичного урахування змін людської природи дозволяє європейцям займати чільне місце у світі на тлі сучасних викликів для доброчесності та посилювати загальноєвропейську національну безпеку.

Мета статті – розкрити організаційні й кримінально-правові компоненти антикорупційної інфраструктури країн Європейського Союзу.

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

Усі зазначені вище питання жваво вивчаються вченими, а саме: В. Франчук, Д. Корецька-Шукевич – адміністративно-правові засади протидії правопорушенням, пов'язаним з корупцією в Україні та Республіці Польща; В. Трепак – теоретико-прикладні проблеми запобігання та протидії корупції в Україні; Б. Головкін, В. Батиргарєва, О. Новіков та ін. – питання стану й тенденцій поширення корупційних правопорушень у приватному секторі економіки, типові корупційні схеми у сфері підприємництва і основні напрями запобігання та протидії цьому явищу, зокрема

й через систему антикорупційного комплаєнсу; А. Волошенко – причини, сутність, політико-економічні витоки системної корупції в Україні; підходи комплексного оцінювання наявного рівня корупції; ключові детермінанти механізму запобігання системній корупції; та ін.

Основний зміст роботи. Корупція підриває підзвітні та ефективні інститути, перешкоджає доступу до основних державних послуг і стимує економічне зростання. Як слушно відзначив В. Копанчук, що корупція в органах влади й управління вимагають створення додаткових структур, що забезпечують безпеку підприємств, комерційних організацій, банків, інших установ та їх керівників [2, с. 75]. Загальнови́знано, що міжнародні аспекти корупції можуть мати вирішальний вплив на національне управління та зусилля щодо розвитку. Корупційні практики “corrupted and depraved persons” породжують тіньову економіку, послаблюють державну спроможність і легітимність, розпалюють соціальні конфлікти [3, с. 3]. Успішні правові трансформації антикорупційної політики здійснюються за наслідками пізнання її предмету з усіма доказами цілісності та повноти його змістовних та часових компонентів, використаного для їхнього опису термінологічного ряду [4, с. 306, 316]. Повнота картини доброчесності спостерігається впродовж історичного проміжку часу, характерних для нього цивілізаційних контекстів тощо. Зразковість управлінських та юридичних процедур країн-засновниць ЄС тотожна сукупному вияву людських чеснот найвищого стандарту у світі, які від заснування ЄС 18.04.1951 р. і дотепер змінювались щонайменше у трьох вимірах європейської традиції права, а саме: у самих цих країнах; у країнах, які ставали членами ЄС; в Україні та інших європейських націях, які прагнуть інтегруватися до ЄС. Акцент уваги на діахронії (від грец. *diá* – «через» і *χρόνος* – «час») цих змін дозволяє залишати у полі зору дослідника смислові переходи лексем, словосполучень, за допомогою яких відбувалось опосередковування законотворення й правозастосування для реалізації антикорупційної політики; параметри ясності значень юридичної семантики в її реальному розвитку.

Протидія корупція визнана пріоритетом керівниками усіх 20 найбільших економік світу. Ними наголошено, що хоча їхній форум не призначений для вирішення питань безпеки, проте ці питання можуть мати значні наслідки для світової економіки. Важливо зосередити

увагу на прозорості та підзвітності як державного, так і приватного секторів, оскільки вони являють собою частини колективних зусиль з відновлення. Ключовими є аудит; участь громадськості у запобіганні корупції; зобов'язання країн криміналізувати підкуп, у тому числі іноземних посадових осіб, ефективно запобігати, боротися, виявляти, розслідувати, переслідувати та карати хабарництво (п. 3, 49) [5, с. 1, 16].

Майбутній прогрес нашої нації з-поміж іншого вимагає визначення потреби у трансформаціях відповідних норм права, зокрема за підтримки ЄС у питаннях кореляції між культурами народів Європи (зовнішні) та в межах національної культури (*intériorisation*) за параметрами ступеня домінування людських чеснот під час забезпечення публічних інтересів, а також – за функціонально лімітованого правовим приватним інтересом ($\lim f(x - x_0)$), що сукупно детерміновані достовірними показниками діапазону максимально можливого вільного розвитку кожного. Якщо корупція – це прояв недоброчесності, який заперечує культуру як таку й має контрцивілізаційний характер, особливо швидко руйнуючи високотехнологічні складні цивілізації, зокрема європейську, то уникнення цих неправових аберацій для країн Європи означає тільки подальше зміцнення юридичних, управлінських та виховних механізмів інституціоналізації середовищ правової, політичної, економічної та іншої соціалізації власних громадян. Адже вони актуалізують альтернативні корупційним стереотипи цінностей і зразків поведінки, виходячи з наявного й перспективного рівнів соціального прогресу.

Натхненні португальським та італійським антикорупційним законодавством, зокрема інститутами нейтралізації підкупу публічних службовців з боку приватних компаній, вбачаємо за можливе запозичення Україною правил про кримінальну відповідальність за шкідливі наслідки від практики приватних корупційних діянь, які виходять за межі активів корупціонерів і корумпованих, поширюючись, зрештою, на інтереси споживачів і держави в підтриманні розумності економічного порядку та вільної конкуренції. Такі та подібні наслідки підкупу складають масштабні, системні руйнівні наслідки для всього суспільства та його зовнішніх зв'язків з іншими націями [6; 7, с. 428–429]. Наявні у ККУ від 05.04.2001 формулювання типів злочинів у вигляді детермінованої підкупом дії чи бездіяльності, вчиненої з порушенням функціональних обов'язків, не містять усіх необхід-

них понять та суворіших санкцій за особливо тяжкі наслідки викривлень публічно-владних повноважень (правозастосування тощо). Таких доповнень потребують наявні у вітчизняному кримінальному законодавстві профільні склади злочину «підкуп», а саме: ст. 354. Підкуп працівника підприємства, установи чи організації; ст. 368-3. Підкуп службової особи юридичної особи приватного права незалежно від організаційно-правової форми; ст. 368-4. Підкуп особи, яка надає публічні послуги. Законодавче визначення кореляцій наслідків підкупу з відповідальністю складе новацію посилення кримінальної за компонентом «об'єктивна сторона злочину». Це органічно доповнить наявну в Україні норму про підвищену кримінальну відповідальність за прийняття неправомірної вигоди службовою особою, яка обіймає «відповідальне становище» і «особливо відповідальне становище», що є відображенням критерію «суб'єкт злочину». У підсумку матимемо композицію вже з двох критеріїв для диференціації покарання за кримінальну корупцію. Самі склади злочинів, що описані у ст. 368. «Прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою» ККУ, вимагають розподілу щонайменше за трьома окремими статтями, оскільки саме головне, що суспільна небезпечність «пропозиції», «обіцянки» та «одержання» хабарів абсолютна різна. Пропозиція/обіцянка хабаря фінансово, економічно, організаційно і/або жодним іншим чином не посилює, не збагачує хабарника. Наслідками цих дій цілком може бути нуль, хабарник ніколи не отримує запропоновану/обіцяну йому неправомірну вигоду й суспільство не відчуває несправедливості. Як кажуть в Україні: «Дурак думкою багатіє». А ось одержання складає абсолютну небезпеку для публічних інтересів й прямо протилежні наслідки від пропозиції/обіцянки хабаря (порт. «oferta indevidos»; іт. *promette denaro o altra utilità non dovuti* – пропонує гроші або іншу неправомірну вигоду), виокремлення елементу «прийняття обіцянки» (іт. *accettano la promessa*). Візьмемо до уваги також, що об'єктивна сторона «пропозиції, обіцянки й отримання/одержання» хабаря різна, у перших двох випадках це дуже легко вчинюваний злочин, по суті усічений склад злочину «отримання хабаря/неправомірної вигоди» (порт. «*recebimento indevido de vantagem*», «*corrupção*»; іт. *denaro o altra utilità non dovuti* – грошей або іншої неправомірної вигоди), наприклад, зафіксована негласними слідчими діями розлога розмова про пропо-

зицію/обіцянку хабаря, з чітко, однозначно й неспростовно серйозними намірами відносно передачі/отримання хабаря, вже може скласти серйозну підставу для початку кримінального провадження за цим типом злочину. Таке кримінальне провадження по факту отримання хабаря вимагатиме фіксації фактичної передачі хабаря, не вичерпується розмовою про нього та може свідчити про те, що етапи/склади злочинів пропозиції/обіцянки хабаря вже відбулись за скорочений проміжок часу чи заздалегідь.

Корисним для запозичення з Республіки Португалія можуть стати склади злочинів «торгівля впливом», «економічна участь публічних службовців у бізнесі», «неефективне управління економічною одиницею державного сектора», «шахрайство під час отримання чи перенаправлення субсидії, субвенції/гранту чи кредиту», «корупція, що завдає шкоди міжнародній торгівлі чи приватному сектору» (порт. «tráfico de influência», «participação económica em negócio», «administração danosa em unidade económica do setor público», fraude na obtenção ou desvio de subsídio, subvenção ou crédito», «corrupção com prejuízo do comércio internacional ou no setor privado» відповідно). Деякі з цих складів, визначені на НАЗК [8]: торгівля впливом (influence peddling) – форма корупції, коли особа обмінює можливість реального чи потенційного впливу на прийняття рішень державною посадовою особою на неправомірну вигоду. Злочин подібний до хабарництва, але торгівля впливом стосується «посередника» або особи, яка виступає посередником між тим, хто приймає рішення, і стороною, яка прагне отримати неправомірну перевагу.

«Неефективне управління економічною одиницею державного сектора», «корупція, що завдає шкоди міжнародній торгівлі чи приватному сектору» та інші склади корупційних злочинів елімінуються з суспільства також колективними зусиллями публічної влади, громадських та інших приватних організацій, науковців та інших компетентних/добросовісних громадян, а саме: 1) укладання угод про добросовісність (integrity pacts), що стосується конкретного проекту чи операції між сторонами договору; наприклад, між замовником (зазвичай державною організацією) та учасником торгів (зазвичай компанією), у якій сторони погоджуються дотримуватися чесної та прозорої процедури закупівель для державних закупівель; 2) антикорупційні декларації (anti-corruption declarations) – заяви про наміри

щодо конкретних проектів або транзакцій для забезпечення дотримання антикорупційних зобов'язань; 3) сертифікація бізнес-коаліцій (certifying business coalitions) для країни, регіону чи галузі про прихильність принципам боротьби з корупцією, дотримання правових та етичних стандартів ведення бізнесу, регулярне проходження незалежних аудитів та процесів моніторингу; 4) навчання для підвищення обізнаності та нарощування потенціалу для боротьби з корупцією, наприклад, засвоєння навчального курсу «Загальноєвропейська конвергенція правових, економічних та культурологічних основ попередження корупції» [9, с. 11–13].

Формулювання антикорупційного законодавства Республіки Італія, не менш ємного й цінного ніж у Португальській Республіці, заслуговують на увагу юристів, які відповідальні за вдосконалення профільного законодавства нашої Батьківщини, зокрема в сфері цивільних відносин, які мають бути уніфіковані за стандартами ЄС. Це положення про «подвоєння штрафів за корупцію у компаніях, цінні папери яких котуються на регульованих ринках в Італії чи в інших державах ЄС або широко поширені серед громадськості» (іт. Le pene ... raddoppiate se si tratta di società con titoli quotati in mercati regolamentati italiani o di altri Stati dell'Unione europea o diffusi tra il pubblico); кримінальну відповідальність директорів, генеральних менеджерів, інших керівників, які відповідальні за підготовку корпоративних бухгалтерських документів; інших осіб, які виконують функції управління (іт. esercita funzioni direttive); державних аудиторів; арбітражних керуючих, санаторів/ліквідаторів компаній або приватних організацій, які, безпосередньо або через третіх осіб, вимагають або отримують для себе або для інших, гроші або інші неправомірні вигоди, або приймають обіцянку вчинити або не діяти в порушення службових обов'язків або зобов'язань лояльності, караються позбавленням волі на строк від 1 до 3 років; корупція між приватними особами (іт. corruzione tra privati); низка інших норм Розділу XI «Кримінальні положення щодо компаній і консорціумів» статті 2621–2642 Цивільного кодексу від 16.03.1942 [10].

Організаційне виконання кримінального переслідування корупції в Україні актуалізує використання досвіду успішної роботи прокурорських та правоохоронних структур під час здійснення комплексу поліцейських заходів і судових процесів з розслідування злочинів політичної корупції та суміжних із нею кримінальних правопо-

рушень впродовж 1992-1993 років під назвою «Операція чисті руки» (it. *mani pulite*) Республіки Італія; Королівства Данії (State Prosecutor for Serious Economic and International Crime, 1973; The Agency provides preventative measures to prevent bribery in international relations with foreign counterparties), Королівства Нідерландів (The National Police Internal Investigations Department; The National Public Prosecutor on Corruption) та Королівства Бельгії (The Belgian Central Office for the Repression of Corruption, 1998). Для пристосування та запозичення в Україні релевантного зарубіжного досвіду можна взяти до уваги нормативно-правове регулювання питань з протидії корупції (кримінальні кодекси за відсутності спеціальних законів з протидії корупції) та відповідні організаційно-правові рішення Королівства Норвегії, де спеціалізація органу досудового розслідування кримінальних справ (ØKOKRIM, Norwegian National Authority for Investigation and Prosecution of Economic and Environmental Crime) концентрується на системі небезпечних для суспільства економічних та екологічних злочинів, серед яких представлені й корупційні правопорушення; Фінляндії та Королівства Швеції, які виділяються наявністю водночас із Міністерством юстиції та генеральною прокуратурою (National Prosecution Authority/ швед. Riksåklagaren/ фін. Syyttäjälaitosta) Канцлера юстиції (швед. Justitiekanslern / фін. Oikeuskanslerin з 1719 р.), до повноважень якого належить вжиття заходів для відновлення порушених внаслідок корупції прав і свобод людини.

Досвід із впровадження стандартів доброчесності Республіки Португалія, Королівства Іспанії та Республіки Франції вирізняються порівняно зі Скандинавськими країнами високим рівнем толерантності до корупції серед країн ЄС, особливо це виявляється на рівні топ-корупції – членів парламенту, уряду, керівників країни, основних політичних партій. Визначальними для них стали також поширеність корупції в галузі футболу, відсутність спеціалізованих антикорупційних судів, прокуратур і/або правоохоронних органів, окрім спеціальної прокуратури Королівства Іспанії (The Special Prosecutor's Office against Corruption and Organized Crime). Цим країнам частково вдається нівелювати корупцію за рахунок їхнього стійкого економічного домінування як у регіоні, так й у світі. Серед найбільших їхніх успіхів у галузі протидії корупції визначено зусилля інституту прокуратури, активність громадянського суспільства

тощо. Окремо варто відзначити роль особистостей у зазначеному напрямі, зокрема неординарну мужність та успіх відповідної роботи іспанського магістрата (*magistratus*) К. Кастресана Фернандес (Carlos Castresana Fernández) та ін. Серед країн Східної Європи найбільш неважливо впроваджує рекомендації РЄ в особі її спеціалізованого органу GRECO (The Group of States against Corruption) зі стандартів доброчесності у публічній владі Угорщина. Наразі вона демонструє найменшу ефективність прокуратури за напрямом забезпечення процесуального керівництва у справах притягнення до кримінальної відповідальності за корупційні правопорушення й підтримання публічного обвинувачення по ним у суді, проте, одночасно, рівень хабарництва серед поліцейських демонструє низхідний тренд.

Виведенню з тіні економічних відносин, протидії незаконному збагаченню та організованій злочинності сприяють заходи з обмеження готівкових розрахунків. У серпні 2017 р. Португальська Республіка заборонила готівкові операції на суми, що дорівнюють або перевищують 3000 євро або його еквівалент в іноземній валюті; таке саме обмеження характерне для Королівства Бельгії; в Італійській Республіці з 2011 року готівкові операції на суму понад 2999,99 євро за платіж заборонені; у Грецькій Республіці такий ліміт становить 1500 євро. Існують ситуації, в яких неможливо виявити або довести, відповідно до умов, необхідних для кримінального засудження, вчинення тяжких злочинів, які приносять економічну вигоду, хоча обставини демонструють незаконне походження контрольованих активів конкретними людьми. У цих випадках, класична конфіскація за вимогами кримінального процесу не здатна запобігти незаконному отриманню прибутку та використанню цього майна необґрунтованого походження в майбутній злочинній діяльності. У цьому зв'язку перспективними для України стають цивільно-правові інститути конфіскації активів, пов'язаних із злочинною чи незаконною діяльністю, через цивільну юрисдикцію, незалежно від розслідування та покарання злочинів в межах кримінально-процесуальної юрисдикції, що призвели до збагачення. Запозичувати доцільно відвідні правила з Республіки Португалії, Королівства Іспанії, Сполученого Королівства Великобританії та Північної Ірландії, а також США, Республіки Колумбія. У цьому зв'язку також важливо укладати дво- і багаторонні договори з іншими країнами про

допомогу у корупційних та інших справах, що пов'язані з такою конфіскацією (блокуванням, арештом, поверненням в Україну активів); підтримувати постійні дипломатичні та комерційні відносини [7, с. 174–175, 607]. Відповідальним за управління та розпорядження конфіскованими товарами та цінностями має бути Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів, але зі щомісячною звітністю (електронною та паперовою) про застосування цього нового інституту.

Антикорупційний характер норм та діянь членів нації детермінується їхнім усвідомленням спільної мети духовно-культурного й економічного розвитку. Її досягнення передбачає використання людських чеснот, що гарантує національний контекст. Підсилення повноцінного використання правових інструментів відбувається за рахунок кумулятивної енергії відносин між членами нації, які виникли історично у галузях політичних, релігійних та інших вимірів соціальних відносин. Сукупним підсумком описаної взаємної кооперації (reciprocity) історичних та телеологічних умов стає національний світогляд – чутливість, проникливість (permeability of consciousness) й ментальність. І якщо ця характеристика спільноти людей націєтворча, то національна правова антикорупційна політика на ній заснована. Інакше неможливим стає успішне використання релевантного зарубіжного досвіду, зокрема й з протидії корупції. Уніфікація в межах ЄС відповідних законодавчих норм і практик їхньої реалізації передбачає розуміння змісту національного світогляду. Напрями, зміст та строки перетворень його прошарків визначаються для нашарування стандартів доброчесності у тих відносинах, де вона була недостатньою для прогресу у сучасних умовах інтеграції до ЄС на паритетних засадах.

Висновки. Отже, адміністративні та кримінально-правові компоненти антикорупційного законодавства України мають трансформуватися відповідно до кращих зразків Республіки Португалія, Республіки Італія та інших високорозвинених країн Європи. Це стосується визначення наступного: 1) місця корупції у правових зв'язках з неефективним управлінням економічною одиницею публічного сектора, з міжнародною торгівлею і приватним сектором економіки; 2) кратності розмірів штрафів за корупцію, яка призводить до втрати довіри серед населення, іноземних партнерів, міжнародних організацій та об'єднань держав, фінансових збитків (для

компаній, які пройшли процедури Initial Public Offering тощо); 3) обмеження готівкових розрахунків розміром до 3000 євро за одну операцію від однієї особи впродовж однієї доби, що сприятиме виявленню необлікованих капталів, ускладнюватиме незаконне збагачення та організовану злочинність. Україні невідкладно треба впроваджувати цивільно-правовий інститут конфіскації активів, пов'язаних із злочинною чи незаконною діяльністю, через цивільну юрисдикцію, незалежно від розслідування та покарання злочинів в межах кримінально-процесуальної юрисдикції, що призвели до збагачення. Застосовувати цей інститут для усіх справ, в яких неможливо кримінально-правовим способом довести вчинення тяжких злочинів, які демонструють незаконне походження контрольованих активів конкретними людьми. Це допоможе запобігти використанню цього майна в майбутній злочинній діяльності. У цьому зв'язку також важливо укласти договори з іншими країнами про допомогу у корупційних та інших справах, що пов'язані з блокуванням, арештом, поверненням в Україну таких активів. Ширшому впровадженню підлягають інститути угод про доброчесність та антикорупційних декларацій в сфері господарських/цивільних відносин; сертифікація доброчесності країни, регіону чи галузі від бізнес-коаліцій; навчання для нарощування потенціалу з протидії корупції, наприклад, за курсом «Загальноєвропейська конвергенція правових, економічних та культурологічних основ попередження корупції».

Коректному осмисленню логіки змін антикорупційних інститутів у ЄС від середини ХХ ст. до сьогодні допомагає діахронічний метод наукового пізнання в межах історико-правового та компаративно-правового методологічних підходів. Його ресурсами оцінюємо історичний контекст, який задовольняє змісту впроваджених правових вимог доброчесної поведінки публічних службовців, відповідних правоохоронних структур та їхньої варіативності у країнах Східної та Західної, Північної та Південної частин Європи. Моменти історичного часу антикорупційних перетворень об'єднуються віссю спадковості дієвого та елімінацією застарілого у правовому регулюванні, послідовністю і наступництвом дієвих правових вимог. Творці антикорупційної політики своїми діями демонструють розуміння динаміки правової реальності перебігу суспільних відносин на рівні спроможностей їхніх учасників виявляти людські чесноти. Ця

вісь в розрізі антикорупційної інфраструктури передбачає обрання Україною такого місця для своєї моделі побудови органів з протидії корупції, яке дозволить отримати очікуваний ефект та на його основі утверджувати добросовісність публічно-правових відносин, просуваючись до абсолютного заперечення корупції. Уніфікація антикорупційної системи в межах країн Західної традиції права дозволить попереджати відмивання коштів (порт. *branqueamento*), отриманих від корупції та іншим злочинним способом.

Вищезазначені заходи цілком корелюють з намірами лідерів країн G20. На їхнє переконання, потребують посилення міжнародне співробітництво та правова база для боротьби з економічними злочинами, включаючи корупцію, пов'язану з організованою злочинністю та відмиванням грошей. Ця занепокоєність верифікує поширеність практик підкупу публічних службовців іноземних держав та інші артефакти глобальності корупційних відносин; необхідність міжнародного співробітництва у цій сфері, у тому числі, на добровільній основі, через Global Operational Network of Anti-Corruption Law Enforcement Authorities, мережу експертів G20, інші ініціативи. Зусилля міжнародної спільноти повинні мати наслідком належним чином деталізовану криміналізацію внутрішніх та зовнішніх різних варіацій підкупу публічних службовців, неможливості корупціонерам пересуватися країнами світу тощо.

Makarenkov O. L. Organizational and criminal legal components of the anti-corruption infrastructure of the European Union countries

The article reveals the organizational and criminal legal components of the anti-corruption infrastructure of the Republic of Portugal, the Republic of Italy and other highly developed countries of the European Union. It is emphasized the need to reflect the following institutions in the anti-corruption legislation of Ukraine. First, it is necessary to determine the place of corruption in legal relations with inefficient management of an economic unit of the public sector, with international trade and the private sector of the economy. Secondly, it is advisable to introduce multiple fines for corruption, which leads to a loss of trust among the population, foreign partners, international organizations and associations of states, financial losses (f.i.: for companies that have undergone Initial Public Offering procedures). Thirdly, it is worth limiting cash payments of up to 3,000 euros for one transaction from one person within one day. This will contribute to the detection of unaccounted capital, make illegal enrichment and organized crime more difficult.

It has been established that Ukraine urgently needs to introduce a civil law institution of assets confiscation related to criminal or illegal activities. With the help of this tool, it becomes possible to confiscate independently of the investigation and punishment of enrichment crimes. It was noted that this institution will be applied when it is impossible to prove the commission of serious crimes by criminal law. This will help prevent this property from being used in future criminal activity. In this regard, it is also important to conclude agreements with other countries on assistance in corruption and other cases related to the blocking, arrest, and return of such assets to Ukraine. The institutions of integrity agreements and anti-corruption declarations in the field of property relations; certification

Список використаної літератури:

1. Brink B. There can be no place in future Ukraine for those who use state resources for their own enrichment. 23.01.2023. URL: <https://censor.net/en/n3395193>
2. Копанчук В. О. Державна політика у сфері національної безпеки та охорони громадського порядку : дис. на здобуття наук. ступеня докт. наук з держ. упр. спец. 25.00.05. Харків. Нац. ун-т цивіл. зах. України. 2020. 375 с.
3. Hansen K., Alimi D., Dickinson B., Mason P., Trzeciak-Duval A., others. International Drivers of Corruption: A Tool for Analysis. Paris : OECD, 2012. 110 p.
4. Caragounis C. C. New Testament Investigations A Diachronic Perspective. Tübingen : Mohr Siebeck, 2022. 302 p.
5. G20 Bali leaders' declaration. Indonesia, 15–16 November 2022. URL : <https://www.consilium.europa.eu/media/60201/2022-11-16-g20-declaration-data.pdf>
6. Código Penal Português, aprovado pelo Decreto-Lei n.º 400/82, de 23 de Setembro 1982. URL: <https://dre.pt/dre/legislacao-consolidada/decreto-lei/1995-34437675-49722775>
7. Novas medidas contra a corrupção. Freitas Mohallem M. et al. Rio de Janeiro : Escola de Direito do Rio de Janeiro, 2018. 624 p.
8. Антикорупційна енциклопедія : форми корупції. НАЗК. URL: <https://prosvita.nazk.gov.ua/encyclopedia/formy-korupsiyi>
9. Uniting against corruption : anti-corruption collective action. New York : The UN Global Compact. 2021, 56 p. URL: <https://www.unglobalcompact.org/take-action/action/anti-corruption-collective-action>
10. Codice Civile, Regio decreto aggiunto il 16 marzo 1942, n. 262. URL: <https://www.normattiva.it/staticPage/codici>

of integrity of the country, region or industry from business coalitions; as well “Pan-European convergence of legal, economic and cultural foundations for the prevention of corruption” and other similar training for capacity-building in anti-corruption are subject to wider implementation.

It has been established that the diachronic method of scientific knowledge helps the correct understanding of the organizational and criminal law changes logic of anti-corruption institutions in the EU from the middle of the 20th century to today. The unification of the anti-corruption system within the countries of the Western legal tradition will prevent the laundering of funds obtained from corruption and other criminal means. It was concluded that the leaders of the G20 countries also seek to strengthen international cooperation and the legal framework to fight economic crimes, including corruption related to organized crime and money laundering. The need for international cooperation in this area, including, on a voluntary basis, through the Global Network of Anti-Corruption Law Enforcement Authorities, the G20 network of relevant experts, and other similar initiatives becomes key. The international community efforts should result in properly detailed criminalization of various internal and external variations of bribery, the impossibility of corrupt officials to move around the world, etc.

Key words: *responsibility, integrity, crime, confiscation of assets, corruption, organized crime, prosecutor’s office, court.*